

PROTOKOLL

Tallinn

23. oktoober 2025 nr 1-2/25/13

Projekti „Maa- ja mullakasutuse juhtimissüsteem mullastiku teenuste efektiivseks ja jätkusuutlikuks kasutamiseks, elurikkuse kaitseks ja kliimamõju vähendamiseks. Uurimisprogramm“ juhtrühma 13.10.25 kohtumise protokoll

Algus kell 13.00, lõpp kell 14.30

Toimumise koht: Kliimaministeerium ja Microsoft Teams

Juhatas *Antti Tooming*

Protokollis *Madli Linder*

Kohapeal osalesid juhtrühma liikmetest Timo Kark, Madli Linder, Madis Pärtel, Katrin Rannik, Liis Sipelgas, Antti Tooming, juhtrühma liikme Ivan Sergejevi asendajana Ivari Rannama; püsivaatlejatest Vello Kima, Janika Laht, Eike Lepmets, Tiit Oidjärv, Kristi Parro, Aire Rihe; Mulla koostöökeskuse tutvustuse ajal ka külalisesineja Kerttu Tammik.

Veebis osalesid juhtrühma liikmed Raili Allmäe ja Marju Keis ning juhtrühma liikme Kati Tamtiku asendajana Anu Nemvalts; püsivaatlejatest Sandra Aasmäe, Helve Hunt, Kerli Kirsimaa, Harry Kuivkaev, Martin Maddison ja Krisela Uussaar.

Puudusid juhtrühma liikmed Taimar Ala, Marko Arula, Laura Remmelgas, Ivan Sergejev, Kati Tamtik, püsivaatlejatest Taimo Aasma, Andres Levald, Reena Osolin, Argo Peepson, Anna Semjonova, Kätlin Viik.

Päevakord

1. Seniste töös ja lõpetatud projektide ülevaade.
2. Vahepealsel perioodil algatatud projektide ülevaade.
3. Jätkutegevused ja ettepanekud järgmisteks arendusteks maakasutuse, seire, KHG osas.
4. Kestliku mulla- ja maakasutuse konverentsi tutvustus.
5. Rahastuse seisu kokkuvõte.
6. Mulla koostöökeskuse formaadi loomine.
7. Järgmine kohtumine.

Protokolli lisad:

Lisa 1: projekti (kogu projekt edaspidi nimetatud TA projekt) ülevaate slaidid.

Lisa 2: Mulla koostöökeskuse slaidid.

1. Sisutegevuste ülevaated (päevakorrapunktide 1–4 käsitus projekti plokkide kaupa)

Detailid on slaididel protokollis lisas 1.

1.1. MULD2 ehk üleriigiline suuremõõtkavuline mullastikukaart

Kuulati: Madli tegi ülevaate tööde seisust. II vahearuanne hilineb, tähtaeg oli 30.09.25, esitatakse 16.10.25. Muidu on tööd ajakavas ja hästi edenenud, tööde seisu tutvustas teadlaste konsortsium MULD2 juhtkomisjonile (teadlastest ja ametkondade esindajatest MULD2 edenemist jälgiv kogu) viimati ka 15.09.25. Detaile vt slaididelt protokollis lisas 1.

Arutati:

- Praegu majutatakse staatilist (mitteuuenavat-täienevat) mullastikukaarti Maa- ja Ruumiametis (MARU), MULD2 lõppemise järgne haldamine on veel läbi rääkimata.
- MARU on MULD2 juhtkomisjonis nimetatud, kuid pärast eelmise esindaja lahkumist on uue leidmisega olnud raskusi.

Otsustati: MULD2 andmestiku ja mullastikukaardi edasise majutamise, võimaliku rahastusvajaduse ja haldamise küsimusega peab veel selle aasta jooksul tegelema hakkama. Tegeletakse edasi ka MARU uue esindaja leidmisega MULD2 juhtkomisjonis.

1.2. Kasvuhoonegaaside (KHG) uuringute ja seotud tegevuste seis

Kuulati: Janika andis ülevaate TA projektis KHG valdkonnas tehtust ning käimasolevatest ja planeeritavatest arendustest (vt detaile protokollis lisast 1).

Arutati:

- **Käimasolevad PÕMU (põllu- ja rohumaa mudel) KHG mudel) ja MEMU (metsamaa mudel) KHG mudel) projektid**

Küsimuseks tuleb tulevase kasutuselevõtu ja rakendamise kohta – kuidas mudelid uuenevad, kust sisendandmestik saadakse (kas see oleks lisakulu) ning kus suunas võib mudelite kasutuselevõtt KHG eesmärkide täitmise trajektoore ja aruandlust mõjutada.

Janika: hetkel pole see veel teada, mis suunas võib aruandluse tulemus muutuda, kuid võib öelda, et seni kasutatud meetodika on heidet pigem ülehinnanud. Mõlemad uurimisrühmad koondavadki parajasti infot, millised olemasolevad mudelid võiksid Eestis kasutamiseks sobida, kuidas mudelid toimivad, millised sisendandmed on vajalikud, olemas jne. Mudeli rakendamisel võetakse arvesse ka ajaloolised andmed ning arvutused tehakse ka aegreas tagantjärele. Sisendandmetena kasutatakse parimaid olemasolevaid materjale, sh MULD2 andmeid.

- **Märgalade mask**

Ettepanek on viia läbi pakkumusteta jäänud märgalade maski korduskonkurss suurendatud eelarvega (200 000 eurolt 400 000 eurole koos käibemaksuga) ning pikendatud ajakavaga (2026. aasta lõpult novembrini 2027), arvestades teadlastelt laekunud tagasisidet maksumuse (juba ainuüksi käibemaks ja konsortsiumi partnerite üldkulud võtavad eelarvest üle poole) ning tööde iseloomu ja mahu osas (antud kaardistusega seonduvad mitte ainult keerukad GIS-analüüsid, vaid ka mahukad välitööd jne). Lähteülesande sisu ei muutu, täpsustatud on koostööd teiste seotud projektidega.

- **Põllu- ja rohumaa maski ning maastikuelementide, sh asula jm maa biomassi seire ja KHG arendusettepanekud**

Plaanis on hakata koostama nimetatud arendustööde lähteülesandeid. Arutelud toimusid juba kevadel, kuid siis otsustati ära oodata PRIA plaanis olnud tööde arengud ja sügisel uuesti teema uuesti üles võtta. Uute aruteludega on juba ka alustatud.

Arutati:

- Nn maskide olulisus seisneb selles, et erinevate maakateooriate kohta tekivad kaardikihid, ruumiandmestik, mis võimaldab LULUCF aruandluses minna senise SMiiga võrreldes asukohapõhisemaks ja kasutada maakateooriate detailseid pindalasid (Tier 3 määramistasand, millele peab LULUCF aruandlus aastaks 2030 liikuma, eeldab seda).
- Kelle hallata jäävad tulevikus maskid, pole veel otsustatud. Seni on maskide tellijaks olnud KAUR (ka töös oleva metsamaski on tellinud KAUR teistest vahenditest) ning ka meetodikad on KAURI käes – väljatöötatavad meetodikad ongi võtmesõna, mis võimaldavad maske uuendada.
- TA projekti KHG plokki eelarves on kokku kaks miljonit eurot, sellest üks miljon on PÕMU ja MEMU. Märjalade maski eelarve suurendamine kogueelarvet ei mõjuta, pärast sellele 400 000 euro eraldamist on ülejäänud 600 000 eurot võimalik kasutada põllu- ja rohumaa maski ning maastikuelementide ja asulate ja muu maa arenduste jaoks.

Otsustati:

- viia läbi märjalade maski korduskonkurss eeldatava maksumusega kuni 400 000 eurot (koos käibemaksuga) ning 2027. a lõppu pikendatud tähtajaga.
- Hoida juhtrühma jooksvalt kursis, mis suunas PÕMU, MEMU jt arendused KHG eesmärkide trajektoore ja eesmärkide saavutamist hakkavad mõjutama ja kas sellega võib kaasneda riske.

1.3. Maa- ja mullakasutuse, sh maahõive juhtimissüsteemi loomise plokk

Kuulati: Madli tegi ülevaate tehtud, käimasolevatest ja plaanitavatest tegevustest plokis ning tööde olulisusest (vt detaile slaididelt protokollis lisas 1), märkides muu hulgas ära, et õigusanalüüs „Metsa kasutusõiguse riigile omandamise õigusliku instrumendi analüüs“ on vastu võetud ja juhtrühmaga e-kirja ning [veebi teel](#) jagatud; õigusanalüüs „Väärtusliku põllumajandusmaa kasutamise ja kaitse tagamise õiguslikud põhimõtted“ edeneb plaanipäraselt ning et täna (13.10.25) on õigusanalüüsi „Maa- ja mullakasutuse, sh maahõive suunamise õiguslike aluste analüüs erinevatel valitsemis- ja reguleerimistasanditel“ minikonkursi pakkumuste tähtaeg.

Lähemalt tutvustati õigusanalüüsi „Õiguslik analüüs: keskkonna- ja kliimaandmete kättesaadavus, nende kasutamise piirangud ja võimalused piiratud kasutuse korral“ (edaspidi ka keskkonnaandmete õigusanalüüs) lähteülesannet (saadetud juhtrühmale ka e-kirjaga 7.10.25) eesmärgiga see juhtrühmaga kooskõlastada, et seejärel raamlepingute raames minikonkursi menetlusega alustada.

Arutati:

1.3.1. Keskkonnaandmete õigusanalüüs

- Kas keskkonnamõju hindamise (KMH) tõhustamise ja kiirendamise protsessis pole juba tellitud midagi sarnast? Tuumiku teada dubleerimist pole, KMH protsessi vastutav isik on olnud ka arutelude juures, aga lähteülesanded vaadatakse selle pilguga veel üle.
- Näidisjuhtumite täpne valik ja detailne sisu selgub pärast lepingu sõlmimist töö käigus tellija laiendatud töörühma ja töövõtja koostöös, lähteülesandes on välja toodud näidisvalik.

- Näidisjuhtumina välja pakutud PANDA andmebaasi (Maaelu Teadmuskeskuse ehk METKi hallatav Eesti põllumuldade agrookeemiliste näitajate digitaalne andmekogu) kasutuspiirangutega seonduvat on ka varem uuritud, aga andmekogu efektiivseks kasutuselevõtuks (tegu on mahuka ja olulisi mulla seisundit kirjeldavate andmete koguga, millel on aga kasutuspiirangud, sh tulenevalt labori akrediteeringu tingimustest) on tarvis ka seni üles jäänud õiguslikud küsimused lahendada.
- Näidisjuhtumite seas on pakutud ka kohapõhise keskkonnaseire õiguslike aluste väljaselgitamine ja lahenduste pakkumine. See seostub mh looduskaitseaduse töös oleva muudatuse tepanekuga (maaomaniku teavitamine seirest), millega tuleb muu hulgas töö käigus ka arvestada.

Otsustati:

- PANDA kasutusvõimaluste küsimus vajab käsitlust ning kohapõhise keskkonnaseire õiguslike aluste kompleksne analüüs on samuti igal juhul kasulik. Täpsemad näidisjuhtumid ja nende sisu otsustatakse töö käigus tellija-töövõtja tööühmade koostöös.
- Täpsustada KMHde töhustamise protsessis tellitud analüüsi sisu ja haakumine TA projekti lähteülesandega, vajadusel täiendada/muuta lähteülesannet ja see siis juhtühmale uuesti kooskõlastamiseks saata.

1.3.2. Pruunalad

Otsustati: võeti teadmiseks, et konkurss õnnestus (laekus üks pakkumus konsortsiumilt koosseisus Eesti Maaülikool, OÜ Hendrikson & Ko summas 198 400 eurot koos käibemaksuga), hindamisotsused on tehtud ning kooskõlastati lepingu sõlmimisega edasiminekuks.

1.3.3. Maa- ja mullakasutuse, sh maahõive juhtimissüsteem

Juhtimissüsteemi loomine on TA projekti peamine eesmärk, aga selle üldine kontseptsioon ei ole veel paigas. Ajurünnakutega on alustatud. Tuleb läbi arutada, mis kujul juhtimissüsteem tuleb, sobilikum nimetus võib olla hoopis „juhtimismudel“. See peab kokku minema õigusliku raamistiku ja ühiskondliku ootusega. Arutamist vajab ka nt see, kas juhtimissüsteem hakkab sisaldama ruumiandmeid ja -analüüsi ja kes selle loob – variant on nt riigiasutustel ise teha, mitte sisse tellida, või läbi viia sarnaselt looduse taastamise kava protsessijuhil teenusena – sellest oleneb ka hanke tüüp jne. N-ö kõrvalseisja poolt tehtuna oleks lisandväärtus erapooletum lähenemine. Mõistlik võib olla läbi viia ka turu-uuring. Eeldatavaks maksumuseks on pakutud hetkel see jääk, mis on praegu maahõive plokis üle (700 000 koos käibemaksuga), kuid tegelik vajadus ei ole veel selge.

Otsustati: otsust juhtimissüsteemi tellimise osas seekord veel ei tehtud, jätkatakse ajurünnakute ja laiapõhjalise kaasamisega.

1.4. Seirevõimekuste arendamise plokk

Kuulati: Madli tegi ülevaate tehtud, käimasolevatest ja plaanitavatest töödest seireplokis (vt detaile slaididelt protokolli lisas 1). Aire tutvustas mullaseire raamistiku teaduspõhise arendamise lähteülesannet (esialgne eeldatav maksumus 500 000 eurot käibemaksuga, kestus 2027. a lõpuni), mis toetub suuresti mullaseire direktiivi kontekstis TA projekti raames 2025. a tehtud METKi analüüsile „[Mullaseiredirektiivist tulenevate kohustuste ja kulude eksperthinnang](#)“ ning selles toodud vajadustele ja kohustustele. Analüüs hõlmas ka riigi vajadusi, kui direktiivi ei tule – nt on riikliku keskkonnaseire mullaseire allprogramm vaja nagunii uuendada. Leiti, et teema on oluline ning aluseks olevat analüüsi võiks paluda METKil juhtühmale tutvustada.

Otsustati: enne n-ö mullaseire raamistiku konkursi lähteülesandega edasiminekut ära oodata

mullaseire direktiivi Europarlamendi lõpphääletus (23. oktoober), pärast seda vastavalt vajadusele täiendada/muuta lähteülesannet ning enne lähteülesandega edasiminekut tutvustada juhtrühmale lähemalt METKi tehtud analüüsi.

2. Konverents „Kestlik mulla- ja maakasutus – mullateadusest maakasutuse juhtimiseni“

Arutati ja otsustati: info võeti teadmiseks, eeldatav konverentsi korraldusteenuse maksumus (kuni 30 000 eurot + käibemaks) sobib.

3. Mulla koostöökeskuse formaadi loomine

Kuulati: Kerttu Tammik (METK) tutvustas Mulla koostöökeskuse loomise kontseptsiooni (vt ka slaide lisas 2). Eestis on tugev teadusbaas, kuid teadmised on killustatud ja erinevate osapoolte koostööd tuleks tõhustada. Teadmussiire ja nõustamisteenused on mullakaitstes võtmetähtsusega. Praegu ei jõua uuringud ja praktika tootjateni piisavalt kiiresti ega selgel kujul. Keskus aitab siduda teaduse tulemusel tootjate igapäevase tööga ja vähendada innovatsiooni „kadusid“. Euroopa Liidu (EL) uued algatused (Euroopa roheline kokkulepe, EL Mullastrateegia aastaks 2030, EL Mullamissioon „*Soil Deal for Europe*“, EL Mullaseire ja vastupidavuse direktiiv) nõuavad riiklikult sidusamat lähenemist ja praktilist koostööd. Koostöökeskus loob vajaliku struktuuri, et Eesti suudaks neid ootusi täita ja võimalusi maksimaalselt ära kasutada.

Arutati: Koostöökeskuse üks eesmärke – andmete kättesaadavaks tegemine – on kliendile ja rakenduslikult (et andmeid kasutataks) väga oluline, oluline mullateemade teadlikkuse hoidmiseks ning info, sh teadustulemuste levitamiseks. Koostöökeskuse vaatesse võiks sisse tuua ka maaparanduse temaatika. Arutati ka seda, kuidas koostöökeskuse kontseptsioon sobitub üldisesse juhtimissüsteemi arendusse. Leiti, et see ei takista laiemat pildi kujundamist, aga peaks silmas pidama, et ka ei dubleeri ja oleks selle sidus osa.

Otsus: viiakse juhtidega läbi täiendavad arutelud, sh koostöökeskuse loomisega kaasnevate mõjude osas. Kaasata edasisse operatiivsesse protsessi MARUst ka maaparanduse inimesed.

4. TA projekti rahastuse seis kokkuvõtlikult

Otsus: TA projekti eelarveseisu koondtabel (slaid 18 lisas 1, sisaldab ümardatud maksumusi) võeti teadmiseks, konkreetsed rahastust puudutavad otsused on tehtud eespool sisupunktide juures.

5. Järgmine kohtumine

Otsus: Leida järgmise kohtumise aeg veel 2025. a sees, et tutvustada seireanalüüsi, anda ülevaade juhtimissüsteemi loomise mõtterünnakutest, keskkonna- ja kliimaandmete õigusanalüüsi täpsustustest ja muust, mis vajas ülevaatamist ja mille osas on otstarbekam infot jagada koosoleku raames ja mitte kirjalikult.

(allkirjastatud digitaalselt)

Antti Tooming
elurikkuse ja keskkonnakaitse asekancler

(allkirjastatud digitaalselt)

Madli Linder